

No: 1514 – Menş e Adı

BURSA KESTANESİ

Tescil Ettiren

BURSA İLİ HAYVANCILIĞI GELİŞTİRME BİRLİĞİ
BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 14.06.2022 tarihinden itibaren korunmak üzere 25.12.2023 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 1514
Tescil Tarihi	: 25.12.2023
Başvuru No	: C2022/000186
Başvuru Tarihi	: 14.06.2022
Coğrafi İşaretin Adı	: Bursa Kestanesi
Ürün / Ürün Grubu	: Kestane / İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar
Coğrafi İşaretin Türü	: Menşe adı
Tescil Ettiren	: 1- Bursa İli Hayvancılığı Geliştirme Birliği 2- Bursa Büyükşehir Belediyesi
Tescil Ettirenin Adresi	: 1- Orhanbey Mah. 6. Uçak Sok. No:3 Osmangazi BURSA 2- Zafer Mh. Ankara Yolu Cd. C Blok No:1 Osmangazi BURSA
Coğrafi Sınır	: Bursa ili Yıldırım ilçesine bağlı Fidyekızık, Hamamlıkızık, Cumalıkızık, Kestel ilçesi bağlı Derekızık ve Osmangazi ilçesine bağlı İnkaya, Yiğitali (Çongara) köyleri
Kullanım Biçimi	: Bursa Kestanesi ibareli ve menşe adı amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığında, Bursa Kestanesi ibaresi ve menşe adı amblemi işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Bursa Kestanesi, Uludağ'ın eteklerindeki ilçe köylerinde 400-600 m arasındaki yüksekliklerde yetişen kayıngiller (Fagaceae) familyasına giren *Castanea sativa* türüne ait kestane ağacının meyvesidir. Ayrıca üretimde "Osmanoğlu, Sarılaşma, Alimolla" çeşitleri de kullanılır.

Bursa Kestanesinin ağaçları yüksek taç oluşturur. Yarı dik gelişen bir görünüme sahiptir. Gövdesi, botanik olarak simpodial (büyümesi yanlara doğru) dallanma şeklindedir. Yan dallar meydana geldikten sonra ana eksen kendi büyümesini durdurur, yan dallardan birkaçı gelişerek ana eksenin yerini alır ve zengin bir dallanma şekli görünür. Genç dallar kızıl kahverengidir, üzerinde gözle görülecek büyüklükte ve çok sayıda beyaz renkli lentiseller bulunur. Yaşlı dalların alt ve orta kısmında vegetatif tomurcuklar, uç ve uç alt bölümlerinde karışık tomurcuklar hem sürgünleri hem de sürgünler üzerinde çiçek püsküllerini oluşturur. Karışık yapılı tomurcuklar iri ve yuvarlak-konik şekillidir. Vegetatif tomurcuklar daha küçüktür. Yaprakları geniş, uzun ve oymalı testere dişlidir. Üst yüzeyleri parlak alt yüzeyleri tüylüdür. Yıllık sürgünler üzerinde alması (alternate) olarak dizilirler. Ortalama yaprak boy uzunluğu $19,64 \pm 6,25$ cm, en uzunluğu $6,25 \pm 0,71$ cm, yaprak sap uzunluğu $2,77 \pm 0,75$ cm'dir.

Bursa Kestanesinin ayırt edici özelliği iri ve yüksek verimli olmasıdır. Bir dikenli yumakta genelde üçlü meyve oluşumu görülür. Bursa'daki yağış oranının yüksek olması kestanesinin benzerlerinden daha iri olmasına sebep olur. Coğrafi sınırdaki toprağın volkanik olması ve potasyum oranının yüksek olması nedeniyle de kestanelerin nişasta ve protein oranı da yüksektir.

Bursa Kestanesinin morfolojik ve kimyasal özelliklerine aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 1: Bursa Kestanesinin Morfolojik Özellikleri

Kapsüldeki meyve sayısı (adet)	3
Ortalama meyve boyu (mm)	$40,71 \pm 2,29$
Ortalama meyve eni (mm)	$31,66 \pm 1,56$
Ortalama meyve yüksekliği (mm)	$23,84 \pm 2,54$
Meyve boyut indeksi	32,07
Meyve şekli	Geniş yassı
Kilogramdaki meyve adedi	53-55
Meyve iriliği	Çok iri
Hilum en (mm)	$26,07 \pm 2,71$
Hilum boy (mm)	$13,25 \pm 2,20$
Hilum boyutunun meyveye oranı	Orta
Hilum şekli	Dalgalı
Meyve kabuk kalınlığı (mm) / sınıflandırma	$0,368 \pm 0,049$ / ince

Meyve kabuk rengi	Tipik kestane rengi, yüzeyi aralıklı hafif çizgili
Meyve kabuk parlaklığı	Parlak
Embriyo durumu	Tek
Tohum kabuğunun soyulma derecesi	Orta
Göbek boşluk durumu	Yok
Meyve tohum iç rengi	Açık krem
Tohum kabuğunun embriyoya girme derecesi	Az
Stil uzunluğu	Orta
Üst kısmın tüylenme derecesi	Küçük

Tablo 2: Bursa Kestanesinin Kimyasal Özellikleri

Meyve nem oranı (%)	53,092 ± 0,264
Kabuk nem oranı (%)	27,983 ± 1,687
Toplam karbonhidrat* (%)	64,857 ± 0,055
Nişasta* (%)	42,677 ± 0,087
Toplam şeker* (%)	19,435 ± 0,038
İnvert şeker* (%)	2,724 ± 0,005
Sakaroz* (%)	15,876 ± 0,041
Toplam protein* (%)	7,790 ± 0,28

*Kuru madde bazında verilmiştir.

Bursa Kestanesinin geçmişi eskiye dayanır ve Evliya Çelebi'nin Seyahatname adlı eserinde de bahsi geçer. Coğrafi sınırdan yaşlı aşıllı birçok kestane ağacı da bulunur.

Üretim Metodu:

Bursa Kestanesinin yetiştiriciliği, orman alanlarına yakın köylerde yabani kestanelerin aşılmasını suretiyle yapılır ve aşıllı fidanlar kullanılır. Yeni kestane plantasyonu oluşturularak yapılan yetiştiricilik yok denecek kadar azdır.

Bursa Kestanesi monoik diklin bir meyve olup yabancı tozlaşma hakimdir. Tohumdan elde edilen bitkilerde geniş bir genetik açılım meydana gelir. Bu nedenle tohumla çoğaltım çoğür anaç elde edilmede kullanılır. Çeşitlerin niteliklerini koruyarak çoğaltımları ancak vejetatif yöntemlerle olabilir. Kestanelerin vejetatif yolla çoğaltımında en çok uygulanan ve güvenilir yöntem aşılama yöntemidir.

Yabani Ağaçların Aşılmalari:

Yabani ağaçların iyi çeşitlerle aşılmalariında kalem aşı yöntemleri uygulanır. Aşılacak ağaçların çok yaşlı ve hastalıklı olmamaları gerekir. Kalem aşıllardan özellikle kabuk aşı yöntemi kullanılır. Kalem aşıllar anaca su yürüdüktan ve kabuk odundan kolayca ayrılabilirdikten sonra yapılabilir. Aşı kalemleri sağlıklı, kestane kanseri ile bulaşık olmayan dallardan alınarak +2 °C sıcaklıktaki bir ortamda muhafaza edilir. Yabani ağaçların ana gövdeleri, 90-100 cm üzerinden ya da yaşlı ağaçların kalın ana dalları kesilerek aşıya hazırlanır. Aşı, kısa budanmış bu ana gövdeler veya yaşlı ağaçların kalın ana dallarına yapılır. Aşı yapıldıktan sonra yara yüzeyi macunla kapatılır. Dalın çapına bağlı olarak her bir dala 2-3 kalem takılabilir. Aşılama 30 gün sonra aşı kaynaşması gerçekleşir. Bu aşı gelişmiş köklere sahip anaçlara yapıldığından bu anaçlara takılan kalemlerde çok hızlı gelişim görülür.

Aşıllı Fidanların Elde Edilmesi:

Yeni bahçelerin kurulumunda aşıllı fidanlar kullanılır. Kolay uygulanması ve aşı kaleminden en yüksek ölçüde yararlanılması nedeniyle Bursa Kestanesi genotiplerinin çoğaltımında göz aşıllar tercih edilir. Göz aşıllardan T aşı, ters T aşı ve yongalı göz aşı yöntemlerinden biri uygulanabilir. Aşının tutmasında, aşı yapılma zamanının önemli etkisi vardır. Genellikle ilkbaharda yapılan sürgün göz aşılları daha iyi sonuç verir. İlkbaharda yapılacak aşıllar, anaçların yapraklanmasından sonra ve soğuk tehlikesi geçip havaların kısmen ısındığı nisan sonu - mayıs başı dönemde uygulanır. Aşıdan sonra anaçtaki sürgünlerden, aşının üstünde kalan 1- 2 tanesi hariç diğerleri kesilir.

Ağustos ayında durgun göz aşısı da yapılır. Bu dönemde yapılacak aşılar için kalemler aynı vejetasyon döneminde sürmüş bir yaşlı dallardan alınır ve bekletmeden aşılama yapılır. Bu dönemde yapılan aşılarla anaçtaki gözler bir sonraki vejetasyon döneminde sürer.

İklim:

Bursa Kestanesi Uludağ'ın eteklerindeki ilçe köylerinde 400-600 m arasındaki yüksekliklerde yetişir ve bu coğrafi alanın yıllık ortalama yağış miktarı 600-700 mm'dir. Yağış meyve iriliğini etkileyen önemli iklim faktörleri arasında yer alır. Vejetasyon döneminde sıcaklık gündüzleri yüksek, geceleri düşüktür. Bu iklim koşullarında gelişen meyvelerin aroma bileşenlerine olumlu etkisinden dolayı tadım kalitesi yüksek olur. Coğrafi sınırın sahip olduğu iklim ve toprak özelliklerinden dolayı meyveler iri, tadım kalitesi, nişasta ve protein içeriği yüksektir. Doğal yayılış alanları içinde gölgeyi sever, kuzeye doğru gidildiğinde ise ışığa gereksinimi artar.

Toprak:

Kestane kazık köklü bir bitki olduğundan, yetiştiği toprak gevşek yapılı, süzek, derin ve pH değeri 5,0-6,5 aralığında olmalıdır. Volkanik kaynaklı potasyumca zengin topraklarda en iyi şekilde yetişen ve gelişen meyvelerin nişasta ve protein içeriği yüksek olur. Kestanesinin yetiştirildiği toprakların yapısı zengin volkanik kaynağa sahip olduğundan burada yetişen kestane meyveleri daha iri ve kaliteli olur.

Sulama:

Bursa Kestanesi yazın yüksek sıcaklıklarından ancak yağışsız geçen dönemlerde etkilenir. Kuraklık, yaprak dökümlerine ve meyvelerin küçük kalmasına neden olur. Bu nedenle, yağışsız geçen yaz aylarında sulama yapılır.

Hasat:

Bursa Kestanesinde hasat, dikenli yumakların "valf" olarak adlandırılan ağızlarının açılıp meyvelerin kahverengileşmiş olduğunun görülmesiyle başlar. Ağaç üzerinde dikenli yumakların %50 den fazlası olgunlaşınca hasat yapılır. Hasat, ağacın dallarına zarar vermeden uzun sırkırlarla dallara vurularak yapılır.

Muhafaza:

Bursa Kestanesinin muhafazası, geleneksel ve soğuk depo olmak üzere başlıca iki yöntemde yapılır.

Geleneksel Muhafaza:

Hasat edilen Bursa Kestanesi dikenli yumaklar halinde, serin bir yerde yığın yapılır ve yığınların üzeri çeşitli otlar ile kapatılarak 2 ile 3 ay muhafaza edilir. Ancak kestaneler bu yöntemde doğal koşullardaki ortamda muhafaza edildiklerinden çeşitli hastalık ve zararlılara maruz kalabilir ve ürün kaybı yaşanabilir.

Soğuk Depoda Muhafaza:

Hasat edilen Bursa Kestanesi dikenli yumaklardan çıkarılır ve meyveler ideali %45 olmak üzere %35-55 nem içeriğine kadar gölgede kurutulur. Güneş ışığı meyve kabuğunun parlaklığını kaybetmesine ve renginin açılmasına neden olur. Kurutulan kestaneler plastik kasa, jüt çuval ve plastik filelerde istenen miktarda ambalajlanır ve 0-2 °C sıcaklık ile %85-90 neme sahip soğuk depolarda daha uzun süre muhafaza edilebilir.

Denetleme:

Denetimler, Bursa İli Hayvancılığı Geliştirme Birliğinin koordinatörlüğünde; Bursa İli Hayvancılığı Geliştirme Birliği, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile Bursa Osmangazi Ziraat Odasından konuda uzman 4 kişiden oluşan denetim mercii tarafından gerçekleştirilir. Denetimler düzenli olarak yılda bir defa yapılır. İhtiyaç duyulması ya da şikâyet halinde her zaman denetim yapılabilir.

Denetim mercii; özellikle aşısı uygulaması olmak üzere üretim metoduna uygunluğu, meyve özelliklerinin uygunluğunu (Meyve boyutları ve şekli, kilogramdaki meyve adedi, hilum boyutunun meyveye oranı ve şekli, meyve kabuk rengi, meyve tohum iç rengi, toplam karbonhidrat, nişasta ve toplam şeker) ve Bursa Kestanesi ibaresi ile menşe adı ambleminin kullanımının uygunluğunu denetler.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.